

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 170
סיון תשע"ח

שאלות רבות בדיני התחומין

בגליון הקודם סיימנו בדברי מגילת רות, שכאשר באה להתגיר אמרה לה נעמי מקצת מן המצוות שתדע לקראת מוה היא הולכת, ועל מה היא מתחייבת, ובראש הרשימה נמצא איסור היציאה מחוץ לתחום. ועל כך ענתה לה רות, "באשר תלכי, אלך" (רות א, טז).

בערב חג השבועות הגיעו למוקד המלפוני של מוקד העירוב שאלות רבות בדיני התחומין, ממקומות שונים ברחבי הארץ. מירושלים, פתח תקוה, ראש העין, ביתר, נוה מיכאל, חפץ חיים, גן יבנה, בית שמש, אשדוד ועוד. מתוכם היו אנשים שרצו ללכת ללמוד בבית מדרש שבו הם גדלו, והוא נמצא בעיר הסמוכה או בשכונה המנותקת מהעיר, בחורים שהלכו ללימוד הלילה בישיבה קטנה וחוזרים לביתם בבוקר, משפחות שהתארחו לסעודת חג בבית הקרובים והיו צריכים לחזור ולא להישאר שם שני ימים (שבת וחג), והורים הממתינתים ללידה שאולי תהיה באחד משני הימים, ורוצים לחזור אל ביתם לבשר את הבשורה או לטפל בילדיהם, ואח"כ שוב לחזור אל נשותיהם להיות עימם. בפעם הזו שמדובר בשני ימים קדושים צמודים, כל דבר מקבל משמעות אחרת, והצורך ללכת ולחזור הוא יותר גדול. אי אפשר להתארח יומיים אצל הקרובים, וקשה לשהות יומיים בבית"ח ולעזוב את המשפחה הממתינה ומצפה.

בכל מקרה יש לדון עליו מה דינו, כגון היוצא לפיקוח נפש, מותר לו ללכת סביב לבית"ח שיעור אלפיים אמה מסביב למקום [וכל המקום, השכונה, כדי אמותיו, כדי השוכת שם מערב שבת]. ואם התחום הראשון שהיה לו בביתו בכניסת השבת מגיע לקצה התחום החדש שלו באזור ביה"ח, יכול גם לחזור לביתו [מדן הבלעת תחומין], אבל ברגע שיחזור אל ביתו לתחום הראשון, נאסר לו ללכת שוב אל בית החולים שנמצא מחוץ לתחום זה, ולא יכול לקבל שוב את התחום שקיבל כשיצא לפיקוח נפש. [אא"כ יש שוב מצב של פיקוח נפש]. לכן כדי להתיר לו לחזור אל ביה"ח, צריך להניח עירוב תחומין באופן שיכלול את שני המקומות יחד, מביתו עד בית החולים. לא בכל מקום שייך לעשות דבר כזה, ולשם כך יושבים המומחים במדידות עם הרבנים, לפסוק את הדינים לכל מקום ולכל מקרה לגופו.

מקום הנחת עירוב תחומין ליו"ט שאחר שבת

בחג שבועות בשנה זו, היה דבר שאינו שגרתי, שהגביל את עשיית עירוב התחומין. מכיון שיו"ט היה ביום ראשון סמוך לשבת, ואדם שמניח עירוב תחומין ליו"ט צריך שיוכל להגיע אליו בבין השמשות של כניסת היו"ט, א"כ אם העירוב מונח מחוץ לאלפיים אמה של התחום שהיה לו בשבת, יוצא שבבין השמשות אסור לו להגיע אל העירוב מדין ספק איסור שבת, ובמצב כזה העירוב לא יכול לחול עבורו. לדוגמא אדם שגר ברמות, ורוצה להניח עירוב תחומין ליו"ט בשכונת גאולה, על מנת ללכת ביו"ט לכותל המערבי [בלי להסתמך על חוטי העירוב], אבל בשבת דין התחום שלו הוא ברמות, וממילא יוצא שמקום הנחת העירוב נמצא מחוץ לתחום של שבת [שמגיע רק עד צומת תמיר, בערך], ובבין השמשות שיש לו דין ספק שבת, אסור לו להגיע למקום הנחת העירוב. משא"כ באופן שיש רק יו"ט לבד, א"כ כשמניח עירוב תחומין בגאולה מקבל את התחום הזה כבר בבין השמשות, ומותר לו להגיע אל מקום העירוב (ע"פ הוראות החו"א לתל אביב).

הפתרון לבעיה זו, שנייה את עירוב התחומין גם לשבת וגם ליו"ט, ואז גם בכניסת היו"ט בבין השמשות מותר לו ללכת אל מקום העירוב. אבל בחלק מהמקרים השואלים רצו ללכת בשבת לצד אחר, והיתה להם בעיה לעשות עירוב תחומין. [יש עוד מקרה שאין את הבעיה הזו, כגון כשנמצא בשבת רחוק מביתו, וצריך לחזור לביתו ע"י עירוב תחומין בביתו, ובמצב כזה נוקטים שיכול לומר שביטתי בביתי גם בלי להניח מזון לעירוב תחומין, וכאשר השביתה חלה גם בלי מזון, אינו צריך להגיע אל המקום בבין השמשות של כניסת היו"ט].

דין עיר שלן בה בליל שבועות, וכשהולך לפנות בוקר

שאלה נוספת שהיתה בשבוע זה, והיא מצויה כל שנה בחג השבועות, בדין המניח עירוב תחומין ונוקק לדין "עיר שלן בה", כגון במקרה הנ"ל שמקום

מגוריו ברמות הוא מחוץ לאלפיים אמות של מרכז העיר, ובעצם היה אסור לו במצב כזה ללכת בתוך רמות. כי הוא מחוץ לתחומו שנוצר לו ע"י הנחת עירוב התחומין. אבל ברמ"א (סי' ת"ח ס"א) מבואר שהקלו חז"ל בעיר שלן בה שיהיה מותר להסתובב בתוכה, שמחשיבים לו את כל העיר כדי אמות. ולכן במקרים אלו צריך שיהיה בכניסת החג ובלילה בשכונת רמות, ורק ביום ילך אל מרכז העיר, ועי"ז יהיה לו דין עיר שלן בה ברמות, ויהיה מותר להסתובב ברמות. [ועי' במשנ"ב שם ס"ק י"ב, ובשעה"צ ובכה"ל סוד"ה רחוק, ובחזו"א בענין קולא זו]. משא"כ אם ילך בתחילת הלילה למרכז העיר ולא ילון ברמות, יוצא שיהיה אסור לו להסתובב ברמות בתחילת ליל שבת.

לפ"ז ביו"ט של שבועות שהגברים ערים כל הלילה, הסתפקו רבני זמנינו האם השהיה בלילה ברמות ואינו ישן, נחשב לו המקום לעיר שלן בה. ונטיית הפוסקים לומר שנחשב לו לעיר שלן בה, דהעיקר הוא קביעותו בעיר, ולא מעשה של שינה.

אבל הפעם שאל אברך שרוצה ללכת לכותל המערבי בליל שבועות לפנות בוקר, וכדי להגיע לשם לתפילת הנץ, הוא צריך לצאת לדרך שעה וחצי לפני עלות השחר, האם גם במצב כזה נחשב לו שהייתה ברמות לעיר שלן בה. והנה יש לציין שדינים אלו לא נתבארו הרבה בפוסקים, וקשה להביא מקור לכל ההכרעות בספקות האלו, ומ"מ ההוראה שקיבלנו מרבני העירובים, להקל גם בזה, שאם נמצא רוב הלילה בעירו ברמות, נחשב לו המקום לעיר שלן בה, ומותר ללכת לכותל שעה וחצי לפנות בוקר. [בצירוף השיטות שתלוי בכניסת היו"ט כמ"ש בשעה"צ ס"ק י"א, ומתוך התחשבות ששהייתו בלילה אינה באקראי אלא שם ביתו].

צורת הפתח ממוטות אלומיניום של קירות גבס

בגליון הקודם הבאנו נושא בצורת הפתח שהמשקוף עשוי מברזל המולחם מן הצד של העמודים, והתבאר שהוא פסול לצורת הפתח מעיקר הדין. והנידון היה האם אפשר להתיר מכח דין עומד מרובה במחיצה שיש בה כמה זוויות, וכתבנו שההוראה הפשוטה שצריך שלאותה זווית יהיה רוב במחיצה כשרה, ומי שבקי בכל דיני עומד מרובה ובעל נסיון בהבחנה בשטח, יכול לחשב במקרים מסוימים, שיהיה עומד מרובה מכח המשך המחיצה של אותה רוח בהמשך היקף המחיצות, ואכמ"ל.

באותו שבוע הגיעה שאלה נוספת בענין זה בדיני צורת הפתח, מיישיבת "תורה בתפארתה" בעיר אלעד, שעשו באחד הפתחים של מתחם הישיבה, צורת הפתח ממוטות אלומיניום המיועדים לקירות גבס. העמידו שני מוטות שישמשו לשני עמודים, ומוט נוסף שוכב עליהם. צורת החיבור במוטות אלו, שהם עשויים בצורת ח, וחותכים את החלק האמצעי בקצה המוט, ואז שני החלקים שבשני הצדדים, מתלבשים על המוט השני, ומבריגים אותם זה לזה. אפשרות אחת להלביש את המשקוף בתוך חתך שעושים בעמודים, ואפשרות שניה להכניס את העמודים לתוך חתך שעושה במשקוף. והנה אם יחתוך

צורה ממוטות אלומיניום שהמשקוף מעל מוט

במשקוף, וילביש אותו על הצד של העמודים, ודאי שיהיה פסול כדין צורת הפתח מן הצד. אבל יש לדון אם יחתוך מהעמודים ויכניס את המשקוף על העמוד, דהיינו על החלק האמצעי של העמוד, בין שני החלקים הקטנים שנשארו מן הצדדים, האם נחשב כמשקוף שיושב מעל העמוד במקרה זה האחראי על העירוב בשכונה הסמוכה, שמסייע להם בעשיית העירוב בישיבה, הוא אחד מהשותפים בפעילות של מוקד העירוב, והתייניץ עם מוקד העירוב לפני ההתקנה, איך יעשה אותה בצורה כשרה. והנה במשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) כתב "אם הקנה שלמעלה תחוב בין קנה לקנה, שנחקק קצת בין הקנים כדרך שעושים האומנים, והקנים עורפים למעלה על גב הקנה

אחראי ירא שמים שבקי בהלכות, והוא מפקח כל שבוע כהלכה, וזה יכול להיות יותר טוב מעירוב ומני עשויים מקרשים ומאילתורים, ולא יודעים לכוון אותם נכון, או לשמור על כשרותם שלא יזונו מעט ויפסלו, וכן פעמים רבות משתמשים בדברים של פסים ועומד מרובה, שיש בהם הרבה שאלות שלא שמים לב למכשולות שבהם. ואם מצד החשש העיקרי לרשות הרבים לשיטת הרבה מגדולי הראשונים שאפילו בלי שיעברו שישים ריבוא יש דין רשות הרבים מן התורה, א"כ גם העירוב הקטן שרוצים לעשות, לקטע רחוב מסוים, גם הוא תלוי במחלוקת זו, כי גם ברחוב הזה כמו רוב הרחובות בזמנינו יש בו ט"ז אמה.

המקרים שבהם מומלץ לעשות עירוב פרטי קטן, הם באחד משני האופנים א. באופן שבעירוב הפרטי לא יהיה חשש רשות הרבים, כגון שמדובר בחצר, או סימטה שבין שני בנינים, שבו יש ענין גדול להפרידם מהעירוב שכולל רחובות. ב. באופן שהמצב באזור הוא, שאין בו עירוב שכונתי מהודר ומפוקח כהלכה, אלא רק עירוב עירוני שיש בו הרבה בעיות, או עירוב שאינו מפוקח מספיק, או שיש בו חילונים הפוסלים את העירוב, או שמחיצותיו אינם בהידור כגון עמודים עמוקים וכו', ואז אם בעירוב הפרטי יהיו מחיצות כהלכה, ויעשה אותו מדברים יציבים וחזקים, עם לחיים, ויפקחו עליו, בזה מועילים הרבה מאוד בעשיית העירוב הפרטי, גם אם יש בו רחובות שיש בהם ט"ז אמה.

עירוב ע"י מחסומים לסגירת כבישים

לאחר מכן הוא העלה רעיון אחר, להזמין הרבה מחסומים שמשמשים בהם למטרות ארגון כנסים וסגירת כבישים, ויקיף את הקטע שבכביש הסמוך לבית הנספת, במחסומים אלו, והם ישמשו לעירוב. יש לציין שלא כל המחסומים כשרים למחיצה, יש מהם שאינם גבוהים מטר, ואין בהם גובה י טפחים, ויש מחסומים שיש בחלק התחתון חלל ג' טפחים והם מחיצה תלויה. ודוקא במקרה זה הביאו את המחסומים החדשים שיש להם את שתי המעלות, גובה י', ואין חלל תחתיהם. האברך התקשר למוקד העירוב לשאול

מיתת הכביש במחסומים כשכיל לעשות עירוב

על הרעיון, האם הוא יהיה טוב מבחינה הלכתית, והמשיב אמר לו בשמחה, שזה הפתרון הכי טוב שאפשר, כי ע"י זאת נרויח בכשרות הרבה מאוד. משום שהקטע שיהיה מוקף במחסומים, שהם מחיצה גמורה, לא יהיה לו דין רשות הרבים גם לשיטות האוסרות רחוב שאין בו שישים ריבוא, וא"כ יורד הענין של בעל נפש חמיר, וע"י זאת באמת יהיה סיבה להתיר לאברכים לטלטל את ספר התורה בתוך המקום המוקף.

האברך שמח מאוד על הפתרון שמצא, ושאל את המוקד כיצד יעמיד אותם, והאם יהיה לו דין עומד מרובה בכניסה לשטח החסום, והאם מותר ע"י לחלק את הרחוב לחציו לארכו, כי אינו יכול לחסום את כל הרחוב, [שכמובן צריך להעמיד את הכל לפני שבת, משום שאין עושים מחיצה המתרת בשבת], והתשובה היא שבמחיצה מועיל לחלק לפי כל השיטות (עי' סי' שצ"ב ס"ו בבה"ל). וכן שאל לאיזה כיוון כדאי לעשות את הפתח, [לחשבן את הדין שלא יהיה מפולש לאורך, או עומד מרובה בצד אורך רה"י ואכמ"ל]. ובס"ד העמידו את המחסומים על מתכונתם כהלכה, וליהודים היתה שמחה של תורה, עם קיום המצוה בהידור וכהלכה.

מאגר דירות לשבתות עם עירוב כשר

בס"ד הפרויקט של תיווך דירות עם עירוב כשר, יוצא לדרך. כעת יש ברשימה כמה עשרות דירות ומתחמים להשכרה, שיש בהם עירוב לשכונה, לישוב או רק למתחם, תלוי לפי המקום. הצוות פועל במרץ להרחיב את האפשרויות, וכן להוסיף מידע על אותם מקומות שברשותנו. כמו כן עושים מאמץ שהמידע יכלול פרטים נוספים בענין כשרות מוני המים, ואפשרות לחשמל כשר (גנרטור / מצבר). ובהמשך, לפרט גם כשרות התקן שבת למקררים.

המאגר יפעל דרך מתווכים, כדי שיוכלו להשקיע ולתת מענה לכל הפונים. והתיווך ינתן בתשלום סימלי ביותר, שידרש רק לאחר סגירת השכירות.

בשלב זה, המענה ינתן ע"י רשימה שתשלח למבקשים,

במייל - a83320@gmail.com

ובפקס דרך מס' הטלפון 055-678-33-32

מי שיש לו מידע על דירות נוספות, מתבקש להודיע באופנים הנ"ל

שמונה ביניהם, מסתפק הפרי מגדים ומצדד בזה להחמיר, כלומר, גם באופן שהמשקוף יושב מעל העמודים, בכל זאת כשהעמודים ממשכיים בצדדים כלפי מעלה, אינו נחשב מעל גביהם. וביאור הטעם להחמיר, משום שאינו מעל כל העמוד, אלא העמוד ממשך מעל גובה המשקוף. אבל החזו"א (סי' ע"א סק"ט) חולק על המשנ"ב ומתיר, משום שלא מתחשבים במה שהעמוד עולה מהצדדים, וכל מה שמעל החוט והמשקוף שאינו נצרך לכשרות צורת הפתח, אפשר לומר דל מוכא ונחשב כמו שאינו. לכן בדוגמא הנ"ל נראה לכאורה שלפי החזו"א יהיה כשר, אבל לפי המשנ"ב יהיה פסול. אמנם יש לדון בזה לפי המשנ"ב בהמשך דבריו שם, שאם חקק רק מעט באמצע העמודים, להניח החבל בתוכו שיהא מונח בטוב ולא ישתלשל למטה, שפיר דמי, שנקרא על גבו. ויש לעיין מה השיעור בחקק מעט.

למעשה האחראי עשה את המשקוף מעל כל העמוד, כדי לצאת מכל חשש, ובכל זאת הוא בא לדון האם יש פתרון אחר לעשות את החיבור בצורה כשרה. והנה פתרון אחד שניתן לעשות במקרה זה, לחתוך עוד מעט מהחלקים שבצדדים, בצד הסמוך לחלק האמצעי, ואז יוצא שבקצה העמוד הפונה לחלל הפתח, העמוד מסתיים מתחת המשקוף מכל הצדדים, ורק בחלק החיצוני של העמוד הוא ממשך ועולה, והחלק החיצוני אינו מעכב גם לפי דעת המשנ"ב. כי העמוד ההלכתי הוא רק החלק הפונה לחלל הפתח. כמו כן יתכן שאפשר לחתוך את החלק שבצד הפנימי שפונה לעירוב, ולהשאיר רק את החלק החיצוני

מימין: משקוף שנוסח בחקק שבצדדים משמאל: הגד הפנימי של העמוד חתוך

שפונה אל מחוץ לעירוב. וגם בזה יש לומר שמה שמחוץ לעירוב הוא מחוץ לצורת הפתח, ואינו מהווה בעיה להגדיר שהמשקוף מעל כל העמוד. שתי אפשרויות אלו בנינים על יסוד שנוקטים רבני העירובים, שכאשר יש עמוד רחב או לחי רחב, והמשקוף או החוט נמצא מעליו במקום מסוים, רק המקום ההוא נחשב לצורת הפתח, ומה שלפניו ואחוריו אינו שייך לפתח. ונפק"מ להרבה דינים כמו פתחי שימאי ועוד, שעיקר הבניה בהם רק כאשר הם בחלק שנתחת המשקוף, ורק בדברים מסוימים יש פסול גם בתחילת הלח. והנה יסוד הסברה נלמדת מדברי החזו"א בכמה מקומות, ויש מבארים בזה גם את דברי המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) שביאר מדוע המסמר שבראש העמוד אינו עושה שהחוט יחשב מן הצד, ומאי שנא מהעמוד שחקק בו כנ"ל. ובאר "דהא מונח מלמעלה נגד הקנה". דהיינו שאפילו שהחוט כרוך סביב למסמר, בכל זאת הוא מעל העמוד. כלומר שהעמוד ההלכתי הוא קצה העמוד, ושם החוט הוא עליון לגמרי, ובמקום שנמצא המסמר באמצע העמוד, אינו צריך להחשב חלק מצוה"פ. משא"כ בעמודו שחקק בו באמצע, הפונה לחלל הפתח, המשקוף אינו עליון לגמרי. (וי"מ באופן אחר, ולפ"י יש לדון אם המשנ"ב נוקט כסברה זו). ויש לעיין עוד בהגדרות אלו, ותן לחכם ויחכם עוד.

עשיית עירוב פרטי לצורך הכנסת ספר תורה בשבת קודש

באחד מבתי הכנסת ברח' רד"ק בבני ברק, נערכו לעשות הכנסת ספר תורה לפני חג השבועות, והחליטו לעשות את ההכנסה ביום שבת קודש, עם שמחת התורה ברחובה של עיר. מבין הקהל היו אברכים שעוררו על כך שעושים טלטול בפרהסיא בשבת, במצב שהעירוב שבשכונה עם כל ההידורים עדיין נתון לדברים שנחלקו בהם הפוסקים, ובראשם הנושא של רחובות הרחבים ט"ז אמה שאין בהם שישים ריבוא, שהמשנ"ב כותב שמעיקר הדין יש על מה לסמוך ולכן אין למחות ביד העולם שנהגו להקל, ובעל נפש חמיר לעצמו, וכך נוהגים האברכים במקומות אלו להימנע מלטלטל, ורק לקטנים מקילים לסמוך על המתירים, או לנשים לפי הצורך. וזאת בנוסף לחשישות שקיימים בפיקוח על עירוב של שכונה גדולה. וא"כ אינו דבר ראוי לעשות טלטול בפרהסיא ברחוב עם ספר תורה, וח"ו יהיו אברכים שילמדו מזה להקל ממנהגם הטוב שנהגו עד היום. אך הממונים לא קיבלו את הטענה.

מתי מומלץ לעשות עירוב פרטי

אחד מהמתפללים שהיה איכפת לו על הענין, רצה לעשות לפחות עירוב זמני לאותה שבת, על הקטע של הרחוב הסמוך לבית הכנסת, כדי שיהיה ניכר שהטלטול במקרה זה חריג ממשך שבתות, ובכך לשמור על הערכים הקיימים בציבור, ולהוסיף רגש טוב גם למי שאינו יודע מהו ענין העירוב והסיבה להחמיר בו, שיראה עשיית עירוב מהו. הוא קרא לאחד המומחים שיבדוק את האפשרויות ההלכתיות והטכניים, וביקש ממוקד העירוב שיבוא להתקין את העירוב. אך במוקד העירוב לא מיהרו לעשות את העירוב בצורה כזו, כפי שהסבירו לו את הענין, משום שמצד הענין שהעירוב כלל שכונה שלימה ולא רק רחוב אחד, אי אפשר לעשות מזה הבדל, כי אם לעירוב של השכונה יש

